Abril.

SETMANARI NACIONALISTA D' ESQUERRA

Redacció i Administració:
R. Catalunya, 38, 1.r
Telèfon 17135

Preu: 50 cèntims

SUBSCRIPCIÓ:
6 pessetes trimestre

ANY I - NÚM. 12 | SURT ELS DISSABTES | BARCELONA, 12 NOVEMBRE 1938

Editorial

«El propòsit polític anunciat en el punt setè dels famosos 13 Punts de finalitats de guerra, és d'aquells que deuen i poden realitzar-se sense esperar a l'acabament de les hostilitats», ha declarat a «La Vanguardia» l'il·lustre catedràtic de Dret Penal de la Universitat d'Oviedo i diputat a Corts per «Izquierda Republicana» Emili Gonzàlez López. La garantia per l'Estat de la propietat legal i legítimament adquirida, així com la protecció a la iniciativa privada en la producció i distribució de la riquesa, és vertaderament perdre energies i prestigi exterior, que el Govern de la República no posi en marxa aquesta finalitat de guerra sense esperar el seu acabament. Si no fossin aquestes raons, solament una, d'ordre bàsic, bastaria per a realitzar tal immediata efectivitat del susdit Punt setè: La que es desprèn de la lectura de la Constitució de la República, ni derogada ni tan sols suspesa, que té per base fonamental els grans principis essencials a tot règim liberal i republicà: El reconeixement de la llibertat individual i la propietat privada especialment dels mitjans de producció necessaris per al desenvolupament d'aquesta.

* * *

Havem remarcat la idea d'un gran jurista republicà que nosaltres ens fem del tot nostres, per la seva importància de cara a l'esdevenidor de la República, però encara volem treure'n més, de cara a la nostra terra. Havem dit que la Constitució de la República garanteix, per ésser-ne base d'ella mateixa, la iniciativa privada i el respecte a la propietat privada legítimament adquirida i en canvi ens trobem amb referència a aquest aspecte en què els Governs de la Generalitat, par errors comesos anteriorment, han mantingut en la seva legislació principis en desacord amb la pròpia Constitució, en especial en l'aspecte que estem comentant. Existeix per exemple un Decret en virtut del qual qualsèvol indústria posterior al 19 de juliol del 1936, fruit de la iniciativa privada, forçosament diu haurà d'ésser col·lectivitzada. Les pròpies col·lectivitzacions en si podrien canalitzar-se amb el marge de socialització que la pròpia Constitució republicana i liberal disposa. Ja no parlem de l'ordre destruint el principi del reconeixement a la iniciativa privada i respecte a la propietat que creava els anomenats Agrupaments industrials, vulgars monopolis a imitació dels del capitalisme opressor.

Cal, doncs, accentuar aquesta tendència a la posta en vigència de l'esmentat punt setè de finalitats de guerra, entre altres coses, perquè creiem que amb això s'acceleraria la victòria republicana, Catalunya guanyarà prestigi interior i exterior, s'anivellarà amb la legislació bàsica de la República, i podrà començar ràpidament un període de reconstrucció econòmica, tan necessària en aquests moments per a guanyar la guerra i sostenir les seves llibertats nacionals.

JOVENTUT

Fa pocs dies tinguérem l'avinentesa de parlar uns moments amb entranyables amics que durant el «bienni negre» havíem compartit amb la tasca de dirigir un sector importantíssim de les joventuts catalanes. Ells acabaven d'arribar del front i amb l'ambient auster i heroic que es produeix en qualsevol sector de guerra. Tots ells respiraven optimisme pensant en l'endemà de la victòria.

Caldrà seguir noves orientacions en la direcció de les Joventuts de la nostra terra, ens digueren; sempre, però, dins els motllos de la democràcia pura. I en veritat, tenien raó.

Les activitats jovenils als fronts de combat, fan que a la reraguarda no es vegi amb tot optimisme el que hom voldria veure-hi en la present direcció de les Joventuts. A vegades pensant massa amb els problemes privats de cadascun s'han defugit altres essencialíssims i que la massa de joventuts nacionalistes reclama. I és la falla de sempre. Oblidar-se dels mètodes de la democràcia. Quan nosaltres treballàvem en la clandestinitat per a enderrocar el règim filofeixista que imperava en aquell tràgic bienni, jamai traçàvem cap pla ni acció sense previ acord dels representants legítims tot i les circumstàncies adverses que es travessaven. Adhuc les editorials del nostre periòdic clandestí havien d'ésser publicades amb la conformitat — almenys — majoritària dels mateixos. Si en la clandestinitat així ens comportàvem, avui, deixar de banda les essències democràtiques, és del tot lamentable.

El moviment jovenívol nacionalista majoritari de la nostra terra haurà d'ésser canalitzat i orientat de bell nou. L'obra a realitzar serà formidable i caldrà una profunda renovació. Catalunya necessita d'aquesta joventut que amb el seu heroisme està alliberant-la del domini facciós. Caldrà, doncs, preparar-la per a substituir no solament homes ja vells i caducs, ans també per a transformar les organitzacions i la política en general cap a camins més eficients dins el marc de la democràcia, pel millor esplendor de la pàtria. Molta atenció, doncs, a les aspiracions legítimes de la joventut heroica, que aquesta haurà d'ésser més tard o més d'hora la que haurà de portar la responsabilitat total de la governació del país, i igualment molta atenció, joventut, a escollir les directives de les mateixes. A uns i altres caldrà recordar que l'avantguarda de la democràcia mundial i de l'obrerisme radica en aquesta massa jovenívola, i cal, per tant, que aquesta guiï sempre la seva conducta amb la responsabilitat proporcionada a la seva quantiosa i necessària aportació.

FRANCESC PADRÓS

Femina

Estem amb vosaltres...

«Estem de cor i d'ànima amb vosaltres que lluiteu per la vostra llibertat i per la nostra». Això, aquestes paraules escrites en castellà i francès, en un paperet blanc junt amb un nom i una adreça d'una obrera belga, ho trobàrem — un dia d'aquesta setmana passada que anàrem a visitar un bon amic ferit, a l'Hospital, i ens invità a berenar — dins d'una rajola de xocolata que una entitat d'assitència social li portà. Ara, així, explicat amb tanta poca traça com tenim nosaltres, no us diu res, a vosaltres; però si us hi haguéssiu trobat: l'Hospital, les diverses sales amb homes joves ferits, el pensar el per què ho havien estat de ferits, les infermeres i doctors amb llurs bates blanques, l'olor inevitable de tota casa de cura, la visita a l'amic i el que ens explicava — oh, Serra de Pàndols, què de coses has fet viure als nostres homes! — l'ambient, no sabem exactament què, però sí que teniem l'ànim predispost a l'emoció i al sentiment. I l'amic amb tota delicadesa que ens ofereix la llaminadura de la xocolata, i, a dins, aquest paperet, aquests mots: «Estem amb vosaltres...».

Estem amb vosaltres! Què de coses diuen aquestes paraules!

L'amic, el bon amic, en el seu llit de ferit de guerra —ferit per a defensar-nos a nosaltres — es remou volent-se incorporar, i agafant-nos fortament la mà i lluint-li estranyament els ulls, ens diu amb veu tremolosa d'emoció: «Vés, amiga, escriu-li a aquesta dona inconeguda, escriu-li a aquesta obrera belga, escriu-li a aquesta germana i diga-li que nosaltres, els homes catalans, lluitarem fins a la fi per tal que els seus marits i pares i fills no hagin de lluitar; que lluitarem perquè elles no es trobin en el cas en què us trobeu vosaltres, les nostres dones; que lluitarem fins a la fi per tal que els seus infants puguin viure i riure i jugar sense la temença de que els assassins de l'aire es rabegin amb ells, que lluitarem perquè la seva pàtria no es vegi profanada per la urpada de l'enemic, que lluitaren perquè puguin ésser homes i dones lliures; diga-li tot això, amiga, a aquesta germana estrangera de sang, però catalana pel cor».

Callà l'amic, i un silenci religiós planà per la gran sala. Sí, silenci religiós, silenci més devot i emocionant i sentit i vertader que aquell silenci que es feia quan aquella sala s'emplenava dels que es deien fidels de les doctrines de Crist, mentre el sacerdot — el modern trabucaire — oficiava i les altes naus eren amorosides pel perfum de l'incens que deien oferien al seu Déu. Quin escarni!

Callà l'amic, i el silenci que seguí a les seves paraules foren la confirmació de que estaven d'acord amb ell tots els altres ferits.

Lluitarem fins a la fi. Lluitarem fins a la fi!, diuen els nostres homes.

I aquestes paraules, aquest voler lluitar per aquests infantons estrangers i per les altres pàtries, escrites foren i enviades on l'adreça senyalava. I arribaren a aquella llar de la inconeguda obrera belga, i potser quan ho llegirà

LES GESTES QUE ESCRIUEN AMB SANG ELS NOSTRES SOLDATS, FARAN LLEGENDARIS ELS RIUS CATALANS

memoriaesquerra.cat — Abril [Barcelona, 1938-1939], 12/11/1938, pàgina 1

Joventut

Ens plau avui d'iniciar en el nostre periòdic, la collaboració d'un decidit lluitador nacionalista: Josep Sans, l'actuació del qual, iniciada en els dies difícils i intensos que precediren a la proclamació de la República, ben coneguda és de tots els catalanistes per la seva intensitat i eficàcia.

El nostre ben volgut amic, soldat avui de l'Exèrcit de la República, portarà en el futur al nostre setmanari la veu de la nostra joventut magnífica, que tot morint al front, continua defensant Catalunya.

Les seves paraules tenen a més de l'autoritat que els dóna l'ésser l'expressió del pensament del ferm nacionalisme que tots coneixem, la que emana de la seva actual posició de lluitador del nostre Exèrcit.

MÉS ENLLÁ DE L'EBRE

Per JOSEP SANS

Hem visitat per uns dies, pocs, poquíssims, la reraguarda. Hem pogut passejar una estona per la nostra Rambla i, amb els amics — d'edat avançada o inútils per als serveis d'armes —, hem comentat tot el que pugui comentar-se en aquests moments: la situació militar, els esdeveniments internacionals i, especialment, el pensament polític de Catalunya.

Avui tornem a estar ja a la nostra Brigada. I en un dels pocs moments de tranquil·litat de què podem disposar pensem en les paraules dels amics, en la realitat de la guerra i en les mil i una coses que un pensament un xic excitat pot arribar a crear. Però el pensament que més s'aferra a la nostra imaginació és el que fa referència, principalment, al pensament polític de Catalunya.

Es aquí on es tanca la nostra pensa en aquests moments i tot recordant escenes del passat vol formular un esdevenidor i una esperança del demà.

Catalunya embarga tot el nostre pensament. I res hi fa que altra vegada les «paves» tornin a passejar-se damunt nosaltres i vagin descarregant, amb parsimònia i tranquil·litat, la seva càrrega mortífera.

Posats dins un petit forat per al plantatge d'oliveres, anem examinant les evolucions dels ocellots negres i pensant, a l'ensems, en la nostra Catalunya.

I mentre amaguem la nostra testa perquè cap dels trossos de metralla pugui aconseguir-nos, afirmem més la nostra voluntat de catalans i de defensar la terra que trepitgem.

L'Exèrcit de la República, en una magnífica avançada fa tres mesos, va aconseguir una victòria ressonant i a l'ensems retornà a Catalunya una part d'aquelles terres, d'Ebre enllà, que el feixisme criminal, el mes d'abril, ens havia arrebassat.

Fou una operació ràpida i brillant. Què hi fa que després s'hagin perdut algunes posicions si el feixisme ha perdut en aquestes operacions el millor dels seus elements i les seves millors unitats!

Soldats catalans, en una gran part, feren l'ofensiva republicana a l'Ebre. Soldats catalans, en llur majoria, són els que han escrit la gesta meravellosa de la defensa de la marge dreta de l'Ebre amb les posicions de Serra Cavalls, Serra Pàndols, Vèrtex Gaeta, Coll del Cosso, Composines... i tantes d'altres.

Catalunya ha donat a l'Exèrcit de la República el millor de la seva joventut i les seves millors reserves.

I ací, en plena Catalunya, en les terres generoses de Gandesa, Corbera, Móra, Flix, etc., agermanats els catalans amb els valencians, castellans, gallecs, andalusos, bascos, etc., afirmem la nostra voluntat de victòria i d'aconseguir la llibertat a què ens hem fet mereixedors.

Lluitem amb un objectiu determinat: la victòria de la democràcia i del dret; de la justícia i de la llibertat.

Catalunya — ho va recordar no fa molt el President Companys — no podria viure sense la llibertat. I els fills de Catalunya que lluitem a l'Ebre i arreu de la Península, pensem sempre en aquesta realitat i en la nostra voluntat d'alliberació.

I avui, com sempre, estem disposats a aconseguir-ho, amb la derrota total del feixisme i amb la instauració, a la Península, de la vertadera democràcia i, encara més, de la vertadera llibertat.

Front de l'Ebre, 3 novembre 1938.

La dignificació de la dona catalana

Fóra proclamar una veritat escampada als quatre vents, recordar que la societat humana camina contínuament vers al progrés, i que maldament els lapses de retrocés que de tant en tant sofreix, la seva fita és sempre el benestar, l'estabilitat d'una justícia social.

Sense aquest principi no tindria raó l'existència de la civilització, cada cop més avançada que va substituint, poc a poc, l'esforç de l'home pel treball mecànic; ni fóra explicable l'evolució espiritual de l'home que porta a aquest, a concepcions ben antípodes, per exemple, a les de l'antiga civilització egípcia, en l'ordre social.

I, també fóra no dir res de transcendental, recordar la posició que la dona ha assolit en aquesta evolució general dels pobles.

Tothom sap que ha estat una característica de l'endarreriment de qualsevol civilització el menyspreu que s'ha sentit per la dona, i que, llevat raríssimes excepcions, tan estranyes i incomprensibles com l'existència d'alguna veritable democràcia durant la infància de la humanitat, en els pobles primitius, sols es té reservat a la dona — i especialment a la dona jove — un lloc en el treball físicament més difícil, més esgotador.

Però, sí, té una importància capital per a la noia, observar la seva evolució a través dels temps històrics, per treure conclusions que puguin regular la seva existència en el present, quan tothom espera d'ella una actuació important i ben difinida.

I, és, precisament, això el que anem a fer, convençuts com estem, també nosaltres, de la transcendentalitat de l'actuació femenina en el moment que vivim.

* * *

Ja ho hem dit: Si bé existeix entre els pobles endarrerits el matriarcat i àdhuc la poliàndria, proves patents de l'hegemonia femenina en certs pobles — especialment americans — en general, és que la dona, en una societat primitiva, estigui sotmesa a la tirania de l'home — tirania que es manifesta amb tota la seva força.

Les dones xineses, les índies, les de tots els països asiàtics o africans, en resum, són una mostra patent d'aquesta injustícia social — que és la base de tot règim opressor, perquè és submissió moral i material d'uns individus a d'altres, portada al grau d'un esclavatge inacceptable per nosaltres—que avui veiem com una mostra d'endarreriment que ha anat lligada a la civilització durant segles i segles.

Les mateixes dones gregues i també les romanes, són víctimes d'aquesta incomprensió general i sols obtenen un defensor en Plató, que per primera vegada diu: ¿Quin és l'ofici o art per al qual no són igualment aptes l'home i la dona?

¿Però quants i quants segles han de passar perquè la clarividència de Plató, comparable a la de Crist, que en Roma es revoltava contra l'esclavatge s'apoderi de tots els homes?

Tota l'Edat mitjana continua posant damunt la dona l'estigma d'una inferioritat merescuda.

El Renaixement, que revolta el pensament, contra la niciesa de la filosofia escolàstica, i obre nous i amplíssims horitzons a la intelligència humana, continua mantenint la tradició en el que es refereix a la dona.

La Revolució francesa que reivindica la sobirania de l'home, s'oblida d'incloure en el seus avenços el sexe femení, i no és fins el segle passat que sorgeix el moviment feminista.

Mentrestant, veiem que la dona accepta el seu estat i amb passivitat. Cert és, que de tant en tant sorgeix una figura que amb la seva actuació rant els períodes on domina el que podríem dir eufòria cultural, la dona s'instrueix en les arts i les lletres com ho fa amb l'esdeveniment de la «preciosité» francesa, i que algun poble treballa per a nivellar la posició dels dos sexes, com Catalunya en el seu Consolat de Mar.

Però, arribem, en resum, al nostre segle, sense haver assolit la discutida igualtat. I, és en un moment de profunda inestabilitat espiritual, quan tot el món es debat per a aconseguir una fórmula que asseguri la igualtat humana, quan fermenten les concepcions de llibertat més agosarades, quan després de moltes i moltes discussions, gairebé insospitadament, sorgeix, producte de la passa gegantina que un poble fa vers l'assoliment de la seva dèmocràcia,—la primera manifestació que és alhora tota una conquesta definitiva. Ens referim a la Constitució de la República, que per primera vegada reivindica el dret permet que la societat lluqui la seva injustícia. Recordem a l'atzar, Sapho, la poetessa grega. Cert, és també que dufemení del tutelatge de l'home.

I quan la dona, sorpresa, comença a mesurar les proporcions i les característiques del triomf sorgeix l'actual guerra.

Ensems totes les noies del món es desvetllen; la catalana, la de la resta d'Ibèria ha de situar-se en un lloc de responsabilitat màxima. Es situa sense vacillar, però en la seva actuació poden marcar-se algunes falles.

¿Què són, però, al costat d'un esforç tan magnífic, per a superar-se?

* * *

En breus mots hem volgut situar la noia catalana i la seva posició actual.

Què pot deduir-se del nostre procés?

La conquesta de la dona ha estat forjada, ha estat assolida per l'evolució humana en general. No ha estat un moviment femení organitzat, ni tan sols orientat el que l'ha aconseguit.

Era, però, una necessitat que esdevingués. Es una imposició conservar-lo i millorar-lo. No fer-ho, fóra fer recular la dignitat humana que mai retrocedeix després d'haver assolit quelcom.

Ha d'ésser, però, la noia mateixa qui ha de forjar el seu futur alliberant-se d'un ajut que ara l'ofèn.

La noia catalana, patriota conscient avui, ha d'estar a l'avantguarda d'aquest moviment.

Ho imposa el seu amor per la terra mare; el seu nacionalisme.

La tasca que ha de dur a terme, la que ha de cristal·litzar ha de resumir-se en una tasca activa i profitosa — tasca ja d'adults — orientada vers la guerra de la qual depenen totes les llibertats humanes.

LLUM VALLS

apretarà amb força contra el seu pit l'infantó que tingui amb ella. Sí, abraça'l tu, dona, abraça'l fort el nin, que els monstres que sobrevolen el nostre cel n'estan àvids d'aquestes vides que tot just s'obren a la llum del sol; abraça'l fort, dona, al teu infantó, que ací, a la nostra Pàtria, a la nostra cent vegades immortal Catalunya, n'hi ha tantes de dones que tenen els braços caiguts de no poder tancar-los a l'entorn d'un cosset de rosa i de carn! Abraça'l fort, al teu nin, dona, i quan durant el treball penses a posar la teva adreça i uns mots de fraternitat dins del que fas per tal que els nostres combatents ho trobin, pensa que ells senten un esperó que els empeny més si cap vers la lluita per tal que una altra vegada — ai, dissortadament no massa llunyana si els homes no volen veure-hi amb la llum de la veritat —, no sigui el teu home — pare, espòs, fill i germà — el que trobi unes paraules semblants d'una obrera d'una altra nació dins d'un present que li facin.

Estem amb vosaltres que lluiteu per la vostra llibertat i per la nostra.

Breus paraules, i senzilles, però emotives, grans, escrites amb el cor i que arriben al cor. Paraules que demostren com la humanitat es pot salvar, ja que encara hi ha persones qnc poden escriure: «Estem amb vosaltres».

Aquesta dona — com les altres que fan un acte semblant — no és una forastera, no és una companya: és una germana.

Gràcies, germana, gràcies per les teves paraules!

ANTÒNIA ABELLÓ

RERAGUARDA

Després de sis mesos d'absència, he pogut passar uns dies entre els meus.

Amb quin goig avui, després d'haver retornat al meu lloc del destí, recordo els moments viscuts al costat de l'esposa, dels fills, de la mare, dels germans i dels bons amics! Especialment dels segons, quina recordança més excelsa m'ha quedat, després d'haver-los tingut asseguts damunt dels genolls i d'haver-los-hi besat ses galtones. L'haver constatat la certesa del seu estat trobant-los tal com m'explicava l'esposa en les seves lletres que em dirigia al front. El grandet, amb els seus acudits, preguntes i contínues malifetes infantils; el petit, que tot just començava a caminar a l'incorporar-me, ara al veure'l córrer vàreig sentir-me emplenat de satisfacció paternal; l'esposa i la mare, amb el seu contínu sofrir en saber el perill a què constantment estem exposats els que als fronts de combat defensem la nostra terra i amb ella la llibertat de tots els altres pobles; les inequívoques proves d'estima expressades per la família; les de bona amistat per part dels amics; totes aquestes emocions viscudes fan un conglomerat, el resultat del qual difícilment s'oblida ja.

Però tot d'una m'assalta el pensament la criminalitat facciosa.

Recordo el meu pas per pobles i ciutats catalanes separades del front, peró que mostren la prova de la civilització (?) feixista. Aquelles cases enrunades que he vist especialment per la seva gran quantitat a Barcelona, Reus, Tarragona, em corprengueren, ja que l'esgarrifança que em causava el pensar que entre aquelles runes, sens dubte, n'havien estat extrets cadàvers de nins com els que jo hores abans havia amorosit; d'esposes, mares i germanes d'altres companys que com jo estem incorporats al gloriós Exèrcit Popular.

I per damunt d'aquestes iniquitats que poden portar a terme els agents al servei de la política assessina que segueixen els països totalitaris, dec destacar el magnífic exponent de la nostra martiritzada reraguarda en continuar en el seu lloc de treball, efectuant amb llur admirable comportament un constant repte a les ales negres que amb tanta persistència els reguen amb la pluja de metralla; però la reraguarda segueix impassible complint la sagrada missió que les circumstàncies els hi han assenyalat.

Per què seguir? ¿No és cert que un poble que sap portar-se amb l'heroïcitat i conformació a la seva sort com el nostre, mereix un respecte i estar millor considerat? Doncs, bé, catalans, castellans i procedents d'altres pobles d'Ibèria que conviviu amb la nostra soferta reraguarda, jo que he vingut uns dies a passar-los amb vosaltres, admiro la vostra sublim serenitat. — P. GARCIA I CORT.

memoriaesquerra.cat — Abril [Barcelona, 1938-1939], 12/11/1938, pàgina 2

EL TEATRE

MARIA LA ROJA, de Maria Rosa Arquimbau

Sempre desitjosos de veure obres que eixamplin els nostres límits culturals, hem anat a veure « Maria la Roja », convençuts de què en ella se'ns revelarien les possibilitats inesgotables i molt desconsiderades de l'escena catalana.

I, en acabar la representació, estàvem francament satisfets.

« Maria la Roja », és precisament aquesta revelació que nosaltres esperàvem i que altres vegades hem cregut albirar i que també hem vist malaguanyar-se moltes vegades.

Aquest cop, però, la creiem definitiva.

El nostre teatre necessita una producció activa i alhora conscient. Una producció que vibri al unison amb les altres manifestacions artístiques del nostre poble i que se senti influenciat pel moment.

Amb l'actuació normal del Teatre Català de la Comèdia, algun cop hem pressentit, que la nostra escena s'encarcarava i perdia vitalitat. No és, precisament, que rebutgem les reposicions; tot el contrari, creiem que elles portades al teatre actual són l'afirmació més categòrica de la nostra personalitat. Cal, però, que al costat de les reposicions hagin obres, producte d'intel·ligències i sensibilitats joves, que contrarestin el que pugui tenir de pesarós i arcaic la producció del vuitcents.

I, això ho aconsegueix plenament Maria Rosa Arquimbau. La seva obra que pot superar-se en molts aspectes, té tot aquell regust de la vida quotidiana, que ens fan recordar en tot el seu transcurs que és una obra que sent amb intensitat el problema d'avui; la inestabilitat social; les angúnies de la nostra joventut.

Hi ha, però, en tota la comèdia un desig — que s'endevina tot seguit — de curar amb excessiva delicadesa l'exterior del personatge, que fa, que precisament l'autora oblidi la seva psicologia. Aquesta és la nostra única objecció a tota la comèdia que en general mereix el nostre aplaudiment més sincer. Creiem, però, — ho repetim — que en aquell argument tan clar, tan senzill, hi havien possibilitats descriptives que no han estat considerades. Ho lamentem: la nostra joventut torturada per múltiples problemes, ofereix a l'observador un camp magnífic per desenvolupar la humanitat de personatges que podent tenir tot el tremp dels de carn i ossos, i que ara descobreixen la seva superficialitat.

Les possibilitats, però, de l'autora són encara il·limitades. « Maria la Roja » ens les descobreix. Esperem veure'ls realitzats.

Sols volem afegir la nostra felicitació entusiasta a tota la companyia del Teatre Català de la Comèdia, per la seva magnífica interpretació.

CRISTIÀ

UNA ESTONA D'HUMOR

EL QUARTO DE LES ANIMES

Anant pel món, ja fa bastants anys, m'ocorregué un cas que per temps que passi sempre el recordaré, i que em demostrà a bastament l'enorme influència que els esperits simples i supersticiosos tenen les llegendes misterioses d'aparicions de les ànimes en pena, per mitjà d'ombres i sorolls i d'altres falòrnies per l'estil.

Encara era jo molt jovenet, — setze anys i escaig —, que el meu pare m'enviava cada any per l'estiu, a recòrrer les fèrtils planes d'Urgell i les alteroses d'Andorra, Cerdanya, Puigcerdà, etcètera, a visitar les masies i llogarrets d'aquelles catalanesques contrades, a l'efecte de recollir i comprar llanes per a la nostra indústria; — aleshores teníem una petita fàbrica de teixits — i s'escaigué que en un d'aquells viatges, que al poblet on ciscumstancialment em trobava, es celebrava la festa major.

La casa on m'estatjava, en aquelles festívoles diades, era la que feia d'hostal, on s'hi aplegaven els musics, còmics, i algun que altre foraster passavolant.

Ve'taquí que en aquella casa, anys enrera, s'hi produí un succés que pel seu dramatisme, en serven llurs estadans un perdurable record, restant pregonament impressionats per mentre visquin.

En una de les habitacions altes de la casa, per motius que encara avui són una incògnita; s'hi va suïcidar, penjant-se amb una corda a una biga del sostre, un foraster, el qual ningú no coneixia, no deixant cap paper escrit, ni rastre ni senyal que donés una mica de llum per a esbrinar els motius de tan desesperada determinació; i precisament, el fet s'escaigué en tal dia com aquell de la festa major.

Des d'allavors, segons referències dels estadants, cada any en aquella diada, es manifestava l'ànima d'aquell malaurat suïcida que finà sense haver rebut la gràcia de Déu; a la mateixa cambra de l'hostal on s'estatjà, amb una mena de sorolls com si arrosseguessin cadenes, que tenia esgarrifada i estemordida aquella gent simple i supersticiosa, que no gosaven pujar a l'esmentada habitació per res del món.

Doncs, bé; es donà el cas que aquell any de referència, totes les habitacions de la casa estaven ocupades, curulles de forasters, i ni a la pallera de l'estable fou possible encabir-hi ningú més.

Davant la impossibilitat de donar-me allotjament, m'insinuaren la necessitat de cercar-me'n en alguna altra casa del poble.

— El menys que no vulguessis dormir al quarto de les ànimes!... — em digueren.

L'àvia, en sentir esmentar el quarto de les ànimes, es persignà esporuguida, i protestà de tal proposició:

— Valga'm Déu!... Què dieu ara?... No, xiquet, no; no hi *vajos*, creu-me a mi!... — digué tota resolta.

A mi, la veritat; aquelles històries d'aparicions i de l'arrossegamenta de cadenes, no em feien fred ni calor. Les creia filles de la fantasia i de llur ignorància d'aquella bona gent, i estava més que convençut que no eren res menys que falòrnies i encantaments per a esporuguir els infants rebecs.

— No hi tinc cap inconvenient de dormir-hi. Tinc el son molt fort, i per soroll que facin els mals esperits, no em despertaran... — vàreig dir-los-hi.

L'àvia no s'ho podia acabar de cap manera.

— No t'*apuros!*... Ja mirarem d'encabir-te en algun lloc o altre ...— digué decidida.

Però no fou possible trobar-me'l en cap banda, i per altra part, em dolia l'haver de marxar de l'hostal, que com és natural, entre els músics i els còmics, tots ells amics de la facècia i la xirinola, jo m'hi sentia com el peix a l'aigua, i a la meva edat aquell ambient m'encisava. Per fi, decidiren arranjar-me la misteriosa cambra, no sense abans haver sostingut una vertadera batalla, i després d'haver vençut la natural prevenció d'aquelles ànimes simples dels hostalers, i l'oposició oberta i decidida de la vella, que no donà el braç a tòrcer fins el darrer moment.

Aquella vetlla, de sobretaula, tot eren comentaris joiosos amenitzats de grans riallades dels músics i llurs companys, sobre la hipotètica possibilitat de què aquella nit fessin aparició les ànimes en pena arrossegant les cadenes.

Valgui la veritat, jo no les tenia totes; no perquè temés aparicions sobrenaturals que per aquesta banda ja estava curat d'espants, no; el que temia era alguna broma d'aquells taujants, que no fóra res de l'altre món que en portessin alguna de cap, amb la sola finalitat de riure una estona a les meves costelles.

Com que tot arriba en aquest món, també arribà l'hora d'anar a dormir, i abans de retirar-me, vaig haver d'aguantar tot un xàfec de consells, i oferiments dels hostalers i llurs hostes, els uns de bona fe i els altres per humor de passar l'estona.

— Mira, noi... — em deia un músic. — Si tens por de dormir sol, ja vindré a fer-te companyia.

— Més s'estimaria que l'acompanyés una mossa ¡... No fa?... — interrogà un altre amb to de facècia; i així per l'estil tots hi deien la seva.

Vareig donar el bona nit a tothom, i me'n ani a dormir. En aquella cambra, com que feia tants d'anys que no hi dormia ningú, servia de quarto dels malendreços, i estava curulla de trastos i mobles vells, de manera que en prou feines es podia donar un pas.

La porta no hi havia manera de tancar-la, les dues fulles no ajustaven, ni hi havia clau, ni lleva, ni res; això em posà de mal humor i no les tenia totes.

Ja he esmentat que recorria aquelles contrades a la compra de llana, i com és natural, portava la cartera bastant proveïda, i no em volia exposar en un enutjós contratemps.

¿Qui m'assegurava a mi, que aquelles falòrnies de les aparicions no fossin una *camama* d'algun aprofitat desaprensiu que sols esperés l'ocasió per a cometre alguna malifeta?

Per totes aquestes raons que interinament em feia, decidí d'atracar la porta de la millor manera possible.

Posant mans a l'obra, vareig arrimar-hi una caixa, i damunt d'ella, un rentamans amb la corresponent palangana de ferro esmaltat, que si no oferia molta seguretat, almenys si algun intrús intentava entrar, el soroll que ocasionaria la palangana en caure a terra, fóra més que suficient per a despertar-me.

Encara no feia una hora escassa que roncava com un liró, que l'àvia de l'hostal, freturosa de saber si em passava quelcom, pujà a les habitacions superiors, i escoltà una estona rera la porta de la cambra on jo dormia; i en no sentir res de particular, tustà la porta suaument amb els dits, ensems que em cridava baixet per a veure si m'havia adormit.

El no obtenir cap resposta, intrigada que no m'hagués passat alguna cosa, empenyé la porta amb tanta mala fortuna, que el rentamans rodolà per terra amb un terrabastall de mil diables.

L'àvia, de l'ensurt, dóna un gran crit que repercutí per tota la casa; caient-li i apagant-se-li el llum que duia a la mà. Gairebé al mateix temps, se sentí un altre crit i un renec dels més caragolats, seguit d'un gran soroll de cadenes i els cops que donava un cos que queia escales avall...

Tots els de la casa es mobilitzaren en sentir tal rebombori, s'ensengueren els llums, i trobaren a un infeliç músic estirat tan llarg com era als últims graons de l'escala, amb la cara tota ensangonada i amb una cadena al costat.

Jo que m'havia despertat sobresaltat, ja havia recollit a la pobra vella més morta que viva de l'ensurt.

Després tot s'aclarí; segons s'explicaren, els músics, amics de la tabola, acordaren que un d'ells, amb una cadena que trobaren a l'estable, amb la mala intenció que és de suposar, l'arrossegaria davant la meva cambra amb la finalitat de passar l'estona i fer-se un tip de riure.

Però resultà que el tret els sortí per la culata; — com vulgarment es diu — puix l'esmentat músic, en ésser al capdamunt de l'escala, fou quan sentí aquell endiablat terrabastall, i enredant-se-li la cadena per les cames s'entrebancà i caigué escales avall.

Heus aquí que el que havia d'ésser una comèdia, poc mancà que no s'acabés en tragèdia per escarment d'aquells bromistes d'ocasió.

RA-MA-TA

Franco, ha declarat a la «British United Press», que no vol amnisties ni perdó per als lleials a la República. El Govern legal per boca del seu President i d'acord amb l'esperit dels 13 punts de guerra, vol la reconciliació i promet l'amnistia als adversaris d'avui per ajuntar-se en la reconstrucció d'Espanya. Dues morals, dues mentalitats i dues conductes, que per elles soles marquen on són els patriotes, els homes de cor, i els dignes de respecte pels aimants dels principis, avui tan desfigurats, de la civilització

DINOU ANYS DESPRÉS

S'acaba de complir el XIXè aniversari de l'acabament de la que havia d'ésser la darrera de les guerres, i que tal vegada ho hauria estat si els que en fóren vencedors haguessin complert les promeses que durant la mateixa féren amb el deliberat propòsit d'interessar en la seva causa les masses obreres i l'opinió liberal del món.

Les finalitats primordials per les quals els aliats deien sostenir la guerra contra l'imperialisme germànic, i mitjançant les quals assoliren atraure's la simpatia de tot el món aimant del progrés, podien resumir-se en tres: 1.a Càstig implacable dels culpables d'haver provocat tan espantosa guerra, i fer impossible la repetició de cap més. 2.a Llibertat dels pobles, grans i petits, a disposar dels seus destins, i 3.a Llibertat d'associació per als obrers de tots els països assegurant-los-hi un mínim de benestar, amb la garantia de les grans potències.

Com pot veure's, el programa que Anglaterra i França, en nom dels aliats, oferiren a les masses obreres i liberals del món, era força temptador, i no és d'estranyar que aquests recolzessin — mentre durà la guerra — la causa d'aquells, ja que acaronaven l'esperança que amb el seu triomf serien realitat tan belles prometences i acabarien les persecucions contra els homes d'idees altruistes i els assalariats podrien viure una vida més digna i no tan plena de privacions.

Anem a veure a què paràren totes les prometences fetes pels hipòcrits governs d'Anglaterra i de França.

Sobre el càstig dels culpables de tan horrorosa tragèdia, no féren res per a interrompre la vida de gran burgès que el Kaiser es donava, i es dóna encara, al castell holandès de Dorn, ni perquè els fóssin lliurats per a punir-los, Thirpitz, Moltke, Hindemburg, Lundendorf, el Kronprinz i altres subjectes, tan culpables com Guillem II, d'haver desencadenat la guerra; i, en lloc de laborar per a impossibilitar-ne d'altres, tantost hagueren signat, amb els representants tudescos, l'armistici que posava fi a la mateixa, cuitaren a organitzar poderosos exèrcits que fóren tramesos a Rússia amb la finalitat de fer — sense prèvia declaració —, la guerra a la naixent República dels Soviets per haver alliberat el seu país de la tirania dels Romanof i de l'explotació de Kulacs i burgesos sense consciència. A aquesta guerra, feta sense declaració, als obrers i camperols russos per haver-se alliberat dels seus opressors i explotadors, han seguit totes les altres que el lector ja recordarà fins arribar a la que des de fa dos anys se'ns fa a nosaltres per no haver volgut acceptar la tirania que volien imposar-nos els terratinents ajudats pel clero, la burgesia i els ineptes

memoriaesquerra.cat — Abril [Barcelona, 1938-1939], 12/11/1938, pàgina 3

CAMINS DE DOLOR

Poemes de la nostra guerra

VIII

HA MORT UN SOLDAT...

A la memòria del meu nebot, Isidre Bosch, mort en defensa de la Llibertat.

Tu, fores el primer que ofrenares la vida,
perdent-la en un infern de foc i de metralla!...
Tu, fores el primer de la nostra família
que caigueres lluitant en el camp de batalla!...

Has donat, generós, la vida per la Pàtria,
amb el fusell als dits, serena la mirada;
quan et somreia tot, joventut exquisida,
i el cor enamorat de ta bella estimada!...

Quan et somreia el cel, els camps que conreaves,
els fruits assaonats, la flor dels ametllers;
l'amor dels teus germans, del pare, i de la mare,
que mai més et veuran per culpa d'estrangers...

La teva sang, serà saó d'una sembrada
de Pau i Llibertat, per tots els catalans;
que un jorn resplendirà a la terra catalana,
i per ella han de lluitar seguint-te els teus germans!...

Al lloc on has caigut, hi floriran violes
humils com el teu cor, que embaumaran el vent;
i el vent ens portarà sentors d'on tu reposes,
i reviuràs per sempre en el nostre pensament...

LA PADRINA PLORA...

La padrina vora el foc, plora que plora!...
Plora la mort del seu nét,
velleta i sola!...

La padrina vora el foc, plora i sanglota!...
Amb les ales del seu cor,
vola que vola!...

Vola lluny, terres enllà, rius i muntanyes!...
Fins que troba un lloc ombriu
de flors estranyes!...

Es un paisatge nevat, amb roses roges!...
Roses de sang dels herois
que allí reposen!...

Quina florida n'hi ha! Quina florida!...
Cada rosa és un punyal
per la padrina!...

Cada perla dels seus ulls, com la rosada,
va regant totes les flors
de la contrada!...

Flors roges del sentiment de la padrina!...
Sobre son pit lluïrà
la preferida!...

La padrina vora el foc, plora que plora!...
Plora la mort del seu nét
que tant enyora!...

R. MASSIP I TARRAGÓ

i vanitosos generals, amb la indiferència i fins amb l'estímul d'aquells que havien de fer-les impossibles.

Respecte a la llibertat dels pobles a disposar dels seus destins, d'antuvi—els qui n'havien d'ésser garantitzadors — féren enderrocar, per exèrcits mercenaris, la República que el poble hongarès s'havia donat per enorme majoria de vots, mitjançant el Sufragi Universal. Més tard, someteren per la força, Montenegro i Croàcia, pobles que gaudien de llibertat i que volien conservar-la, sota el domini centralitzant del Rei Alexandre de Iugoeslàvia; i, quan Bulgària, per la tenacitat i energia de Stambulisky, s'havia alliberat de la tirania del Tsar Ferran, l'aliat del Kaiser, i anava consolidant el règim democràtic que lliurement s'havia donat, no volgueren, França ni Anglaterra, que als Balcans hi floreixés la Llibertat, i d'acord amb el rei Boris — que la generositat de Stambulisky li havia permès d'ocupar la vacant que hagué de deixar el seu pare — organitzaren un cop d'estat militar que posà fi al règim democràtic que s'havia establert a aquella nació balcànica, establint-hi una dictadura de militars i terratinents que encara dura. A Stambulisky, que havia alliberat el seu poble de l'esclavitud i misèria en què el feien viure les castes dominants, i que tanta generositat havia tingut amb els seus enemics, els que el feren presoner, li tallaren la mà dreta de viu en viu, en venjança d'haver amb ella, signat el Decret per al qual repartí la terra entre els camperols.

Referent a assegurar als treballadors el dret d'associació, tot es reduí a crear l'Oficina internacional del Treball, que no ha servit per altra cosa que per a ben plaçar a uns centenars de fills de la burgesia de cada país i què cada any uns quants privilegiats puguin anar a recrear-se a costa del contribuent, a les voreres del Llac Leman i quan els obrers d'algun país gosen demanar la posta en pràctica d'allò acordat pels buròcrates de l'O. I. T., són empresonats i acusats de pertorbadors.

A causa, doncs, de no haver els vencedors de la gran guerra complert les prometences fetes a l'opinió que els recolzà, ens trobem, al cap de dinou anys, en molt pitjor situació que abans del 1914. Les guerres es multipliquen; els pobles lliures van caient, l'un rera l'altre, sota la tirania del Kaiser de torn, i als assalariats se'ls desposseeix de les millores que havien assolit a costa de grans sacrificis. Ultra això, els homes d'esperit liberal que assoleixen fugir de l'infern feixista, són empresonats i lliurats als botxíns d'Alemanya o d'Itàlia. A jutjar per ço que hom veu, no és llunyà el dia en què els ex-combatents francesos els faran pagar car l'haver lluitat contra l'imperialisme tudesc.

Si els desconeguts combatents que a França i a Anglaterra hauran rebut aquests dies l'homenatge dels elements oficials haguessin, per un moment, pogut aixecar el cap, segurament haurien escopit el rostre dels seus visitants, indignats de veure com, per la seva covardia, la reacció alemanya que no pogué amb quatre anys de guerra imposar la seva voluntat a Europa, ho assoleix ara amb uns quants brams de la fera que té sota les seves urpes al poble alemany. I, quina no seria la decepció d'aquells dotze mil catalans, germans nostres, que varen morir als camps de batalla de França, amb la creença que defensaven la llibertat dels pobles i dels homes, si vegessin com aquells que havien de garantir-la, contribueixen a què el monstre vençut fa dinou anys destroci la República que el poble espanyol lliurement es donà per haver-la ella mateixa volgut alliberar-se d'opressors i retornar a Catalunya les llibertats que li foren arrebassades dos-cents anys enrera!

MIQUEL VILAGINÉS

D'interès als catalans que tenen famílias a terres americanes

L'Agrupació Catalans d'Amèrica, desitjant contribuir a augmentar les possibilitats de la nostra resistència i fer possible el triomf final, prega als catalans de la Península que tinguin familiars en terres americanes, que s'adrecin a llurs parents sol·licitant que els trametin queviures.

L'Agrupació Catalans d'Amèrica, sota els auspicis de la Comissaria de Propaganda de la Generalitat tindrà cura de trametre els desigs dels catalans a llurs familiars. Cal només portar tots els dimecres i diumenges, de 3 a 5 de la tarda, al local de l'A. C. d'A., Ronda Universitat, núm. 1, o a la Comissaria de Propaganda, Avinguda 14 d'Abril, núm. 442 bis, les adreces dels familiars, que curarem de fer arribar als interessats i als nuclis catalans constituïts més propers al lloc de llur residència.

CARNET INTERNACIONAL

Immediatament després de la conferència de Munic es volgué donar la sensació d'una entesa general, la immediata conseqüència de la qual seria la pacificació d'Europa i l'iniciament d'una era de pau i prosperitat. Indubtablement l'estat de tensió i angoixa experimentat per milions d'ànimes en tot el vell continent, ha desaparegut en veure evitada la imminència d'un conflicte general amb totes les seves horribles conseqüències i l'estat d'ànim que aquest alleujament comporta és el que permeté vestir l'aurèola quasi apoteòsica que per uns dies envoltà els primers ministres de França i d'Anglaterra.

Després l'estudi fred dels fets i noves situacions creades ha portat a l'anàlisi i constatació de conseqüències per part dels homes que senten la responsabilitat. Darrera l'entusiasme dels partits, organitzacions i interessos reaccionaris, per l'entesa circumstancial que ha permès el reforçament dels estats totalitaris, capdavanters de l'anticomunisme i de la lluita contra l'organització del proletariat i la veritable democràcia, sorgeix a través de comentaris periodístics i de manifestacions públiques, la preocupació creixent per les ambicions i futures actituds dels nous imperialismes, fins al punt, que llegim en un diari portantveu dels interessos capitalistes: «Que resulta lamentable pugui Alemanya apuntar-se l'èxit de la lluita contra Moscú, ja que el règim nazi és tan perillós o més per la pau, que el mateix bolchevisme».

Es indubtable que els dirigents actuals de la política britànica, els interessa en gran manera, i potser en primer terme l'aïllament de la U. R. S. S. i el desplaçament de la seva influència, on sigui que pugui ésser exercida. L'interès de classe pesa més en el seu ànim que qualsevulla altra consideració. No obstant, ens neguem a creure que puguin sentir-se indiferents a tota altra conseqüència. El cas de Duff Cooper, l'ex-primer Lord de l'Almirall, reaccionari cent per cent, n'és una prova palpable.

L'assumpte de les colònies, plantejat per Hitler amb una certa peremptorietat, no pot deixar de preocupar en les altes esferes de Londres. Si bé es discuteix amb cinisme la conveniència de solucionar aquest nou conflicte, sacrificant l'imperi colonial de les nacions dèbils, com Portugal, Bèlgica i Holanda, l'ocupació de territoris rics i estratègicament ben emplaçats per part d'Alemanya, complicaria notablement la seguretat de les comunicacions de la Metròpoli amb els dominis i colònies. La probable creació a l'Africa central d'un exèrcit colonial indígena, fèrriament enquadrat per la disciplina germànica, amb bases aèries i navals ben equipades, no pot menys de representar un perill inquietant, particularment per l'Unió Sud-Africana, els representants de la qual han manifestat ja la seva oposició als punts de vista exposats pel Reich referents a certs territoris, actualment sota mandat de la S. de N.

A França, que es troba ja de fet més directament amenaçada, són molts els que veuen el perill de seguir com fins aquí, supeditada la seva política exterior a les directrius de Londres. La compenetració amb l'Imperi Britànic és una necessitat que senten tots els francesos, però han pogut comprovar, amb amargor, que d'un temps ençà aquesta col·laboració ha obligat França l'abandonament de bons amics i posicions obtingudes a costa de sacrificis materials molt importants i que obeïen a un pla ben establert i servit amb constància durant els últims vint anys.

Un comentarista prestigiós — per cert gens inclinat a l'esquerra — critica duament a Daladier per la seva intervenció en el Congrés de Marsella, en intentar justificar l'acord de Munic. Després d'analitzar els resultats obtinguts arribà a la conclusió que ni Daladier ni Bonnet són els homes que poden parlar en nom de França en aquests moments difícils, en què cal revisar tota la política estrangera del país sobre noves bases. I acaba preguntant-se dolorosament: I quines són aquestes bases?

Per la seva part, les dictadures no han esperat moltes setmanes a reemprendre les seves violentes campanyes de premsa dirigides a impressionar els partidaris de la pau a tota costa, persistint en el seu sistema d'intimidació que tan excel·lents resultats ha vingut donant-los-hi fins ara. El Führer i el Duce deien voler la pau i pretenen demostrar que aquesta és impossible per la mala voluntat d'una part de l'opinió en els països democràtics. En el seu últim parlament a Weimar, Hitler ha criticat violentament a personalitats de prestigi dintre la política dels altres estats i no amaga la seva exigència de què es limiti la llibertat de crítica, discussió i premsa en els règims parlamentaris per tal de poder arribar a un acord. Així s'atribueix de fet el dret a intervenir en la política interna d'uns països, gelosos, fins avui, de la seva sobirania.

Mentrestant, el rearmament persisteix a un ritme accelerat a tots els països, amb esporàdics anuncis de xifres fantàstiques de material i amb els consegüents pressupostos de defensa, que ofeguen cada dia més l'economia, pesant com llosa de plom sobre els pobles.

En resum, el desarmament continua essent una il·lusió i l'apaivagament moral està molt lluny d'ésser una realitat. La pau, si persisteix, és una pau armada i els estats continuen mirant-se i observant-se mútuament, com a rivals disposats a treure profit de qualsevulla oportunitat en benefici propi. Tot home sensat preveu que el present estat de coses, a la curta o a la llarga representa la topada sagnant i que aquesta pot esdevenir, tard o d'hora, en el moment més imprevist. Tot el que no sigui una política de desarmament moral a base de seguretat col·lectiva i restabliment del dret internacional, no pot portar a una pau efectiva i duradora.

S. FIGUERAS

Imp. Elzeviriana i Llibreria Camí, E. C. - Barcelona

memoriaesquerra.cat — Abril [Barcelona, 1938-1939], 12/11/1938, pàgina 4